

Grimstad 15. september 2025

**Høringssvar fra Stine Sofies Stiftelse – De er våre barn – om å holde hodet kaldt og hjertet varmt.
Rapport fra ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet.**

Stine Sofies Stiftelse takker for muligheten til å gi høringsinnspill. Vi har valgt å uttale oss om deler av rapporten.

Det er en grundig rapport og vi støtter i hovedsak forslagene om å styrke eksisterende tiltak. Samtidig mener vi at det er behov for å se nærmere på om vi innenfor dagens system har nok virkemidler for å sikre både ivaretagelsen av barn som begår alvorlig kriminalitet og samfunnsvernet.

Stine Sofie Senteret er et nasjonalt kurs- og mestringssenter for barn som har vært utsatt for vold i nære relasjoner, omsorgssvikt og seksuelle overgrep. Hvert år er det ca. 500 barn og deres trygge omsorgspersoner som har opphold på Stine Sofie Senteret. Til sammen har det vært rundt 3 900 barn og unge på Stine Sofie Senteret. Mange av barna har vært utsatt for seksuelle overgrep fra andre barn. Vi har derfor nær kjennskap til de ekstrabelastningen det kan medføre at utøver er et annet barn og mangelfull oppfølging av de barna som er offer for alvorlige seksuelle overgrep fra andre barn.

Forebygging – tidlig innsats

Bakgrunnen for utredningen er en negativ utvikling over tid, der barn under 15 år begår svært alvorlig kriminalitet. Ekspertgruppen har ikke fått mandat til å vurdere forebyggende tiltak konkret. Likevel peker utvalget flere steder på viktigheten av god forebygging og betydningen av den.

I rapporten kan vi lese at «*mange har opplevd overgrep, vold i hjemmet eller omsorgssvikt. Mange har også problemer med rus eller psykiske helseutfordringer*» og «*Flere av barna ble registrert som ofre første gang da de var under 1 år gamle*».

I myndighetenes videre arbeid for å stanse denne negative utviklingen, er det avgjørende at man samtidig ser på hvordan man kan styrke innsatsen tidligere i barnas liv.

En viktig innsats er å fange opp alvorlige konflikter, vold og andre utfordringer hos foreldrene før barnet er født. En viktig innsatsfaktor mener vi må være oppfølging av gravide under svangerskapsomsorgen.

Stine Sofie Foreldepakke er et universelt informasjonsprogram som skal styrke foreldrerollen og gi støtte og verktøy til å håndtere det som er krevende. Programmet er i bruk i over 90 % av alle landets helsestasjoner og et tiltak som bør sikres enda bedre implementering.

I tillegg bør innsatsen mot vold i svangerskapet styrkes. Mange voldsutsatte familier forteller at volden startet før barnet ble født og at det forverret seg etter fødselen. Vold mot den gravide er også vold mot barnet i magen. Det er antatt at ca. 4 % av gravide i Norge utsettes for fysisk vold. I tillegg kommer andre former for vold.

Det er derfor viktig å styrke innsatsen for å avdekke alvorlig former for konflikthåndtering og voldsproblematikk for blivende foreldre. Ikke minst at kommunen har klart et tilbud til å hjelpe foreldrene å bli trygge voksne for sine barn. Det er også behov for å utvide barnevernstjenestens mandat til å også å gjelde før barnet er født.

Vi viser også her til høringsinnspill fra 1001-alliansen som vi støtter fullt ut.

«Flere sier at de ga opp skolen allerede på barneskolen på grunn av dette».

Å styrke kvaliteten og ressursene i barnehage og tidlig skolestart vurderes som helt sentralt for å fange opp og følge opp barn i risiko. Videre er det viktig med rask og tverrfaglig innsats. Barn og unge som selv har blitt utsatt for vold/omsorgssvikt står ovenfor en større risiko for selv å bli voldsutøver. Dette må anses som en varslet katastrofe. Selv om det er kjent for hjelpeinstanser, skoler med flere, må det igangsettes tverrfaglige tiltak som omfatter hele familien, uavhengig av barnets diagnoser, skole «drop out», eller allerede begått kriminalitet. Kompleksitet i sakene gjør at det er behov for innsats på tvers av instansene som barnevern, helse og politi som kan sikre raskere, bedre og mer helhetlig innsats samtidig.

Fedre

I rapporten står det at *«Flere forteller om en fraværende far og at de ikke har hatt en mannlig rollemodell i familien, men at de trenger det i livet sitt. Ofte har de selv måttet ta på seg rollen som «mannen i familien».* Det er også vist til en studie der det gikk frem at en tredel av barn som er innsatt i ungdomsenhet eller fengsle har foreldre som har vært i fengsel. Et flertall av barna som begår alvorlig kriminalitet er gutter. Derfor mener vi det er behov for å styrke innsatsen mot fedre. Det bør videreutvikles universelle programmer for bla. svangerskapsomsorgen med større søkelys på fedre. Fedre med egen volds- og kriminalitetshistorikk må fanges opp og gis en mer målrettet innsats for å snu et negativt livsløp.

Barnas beste - samfunnsvern

Vi mener det er behov for noe mer nyansert vurdering av hvem som kan ivareta samfunnsvernet når yngre barn begår alvorlige kriminalitet og skade. Som påpekt av mindretallet, er samfunnsvern mer enn straff.

Slik vi leser rapporten og flertallsvurderingen gjøres det et absolutt skille mellom tiltak fra barnevernstjenesten (forvaltningssporet) og politi/justis (straffesporet). Det er foreslått å fjerne kriminalitetsalternativet som grunnlag for tvangsvedtak med hjemmel i barnevernsloven. Dette begrunnes med at tiltak fra barnevernet har et annet formål enn straffereaksjoner. Barnevernet skal gi barn forsvarlig omsorg, hjelp, beskyttelse og behandling. Formålet med tiltak i barnevernet skal utelukkende være å hjelpe barnet. Tiltak i barnevernet skal verken ha straff eller samfunnsvern som formål. Inngrep etter barnevernsloven har ikke et pønalt formål som ellers kjennetegner straff. Videre står det at straffereaksjoner er tilbakeskuende og ment som et tilsiktet onde som følge av overtredelse et straffebud, det som kalles et pønalt formål. Dette kategoriske skillet mener vi bør nyanseres.

For det første vil straff, spesielt for barn, også ha andre formål enn å påføre «et onde». Også ved straff er hensynet til å virke rehabiliterende og å forebygge ny kriminalitet viktig. Også i møte med kriminalomsorgen vil barn møte trygge og omsorgsfulle voksne. Derfor er ressurser til Kriminalomsorgen som møter barn viktig, og prinsippet om barns beste gjelder også i «straffesporet».

For det andre så vil barn som opplever tvangsvedtak fra barnevernstjenesten kunne oppleve dette som en straff, selv om formålet er et annet.

Som rapporten viser, er barn under 15 år i stand til å begå alvorlig kriminalitet som grov vold, drap og voldtekt. Men barn som er under 15 år kan ikke straffes. Vi er også kjent med at barn og unge har høy bevissthet om at de ikke kan straffes og at det også blir utnyttet. Den kriminelle lavalder står fast på 15 år. Men som samfunn må vi ha ordninger som sikrer at volden blir stanset, selv når den begås av barn. Det er også til barnets beste å verne det mot å bli en voldsutøver. Vi er derfor kritiske til at kriminalitetsalternativet tas helt ut av barnevernsloven. Frykter er at vi da kan mangle hjemmel til å stanse og følge opp barn under 15 år som begår alvorlig kriminalitet.

Selv om behovet for samfunnsvern gav barnevernstjenesten hjemmel til tiltak, så kan innholdet i barnevernstjenestens tiltak videre ha klare føringer for hjelp til det beste for barnet. Vi mener derfor at tiltak mot barn utenfor «straffesporet» som er begrunnet i samfunnsvern bør drøftes videre og at det ikke behøver å stå i motsetning til ivaretagelsen av barn under 15 år som begår alvorlig kriminalitet.

Samtidig som det er behov for å utfordre barnevernets rolle og mandat, er det behov for å utfordre politiets rolle og mandat for å beskytte barn som ofre og følge opp barn som utøvere. Politiet må også være barnas politi. Det er behov for mer forpliktende samarbeid mellom politi og andre tjenester når det gjelder barn som begår kriminalitet. Fokus må være at barna er «våre» barn. Politi er viktig i det forebyggende arbeidet. De kan også ha informasjon som er viktig at de deler med andre instanser. Det kan være viktig informasjon om foreldrene, trusselvurderinger, sikkerhetstiltak, mv. som kan bidra til raskere og mer helhetlig innsats. Riksadvokaten må gi klare retningslinjer for politiets oppfølging og samarbeid for barn under 15 år, som påpekt i rapporten.

Barn som ofre

Som det går frem i rapporten er mange av de som er ofre barn, der barn begår alvorlig kriminalitet mot andre barn. En utfordring er at samfunnet ikke synes å anerkjenne vold og overgrep fra barn på lik linje som vold og overgrep fra voksne. Det er viktig å understreke at konsekvensene for barn som er utsatt for grov vold og seksuelle overgrep fra andre barn, kan være like alvorlige som ofre for vold og overgrep fra voksne.

Det mangler klare lover og retningslinjer som sikrer ofrene for kriminalitet fra andre barn. Det er ulikt i hvilken grad politi starter etterforskning når barna er under 15 år. Mange opplever at de ikke får forklart seg på Barnehuset. Det igjen kan hindre at saken ikke blir tilstrekkelig opplyst og at barna som ofre ikke får hjelp til å bearbeide det de har opplevd. Vi mener det må ses på bruken av Barnehusene også i saker der utøver er under 15 år for å kunne avdekke best mulig hva som har skjedd. Avdekking er viktig for å sikre riktig hjelp og støtte både til barn som offer og til barn som utøver. Det er mulig å se på en enklere organiseringen av avhøret på Barnehuset når det ikke er aktuelt å bruke det i en straffesak.

Alle barn som er offer, må sikres oppfølging og hjelp til å søke voldserstatning. Vi vet at det ofte tar tid før de negative reaksjonene blir tydeligere, og derfor er det viktig at barna får tilbud om oppfølging over tid.

Ettersom gjerningspersonen er et barn, kan hen ikke straffes. Da må det på andre måter sikres at barnet som er offer får hjelp til å plassere skyld og skam. Vi stiller oss positive til å utvikle ulike programmer. Men alle tiltak, som ulike forsoningsprosesser i regi av konfliktrådene, må først og fremst skje etter ønsker og behov for de barna som er ofre.

Koordinering

Vi er usikre på organisering av koordinatorrollen bør legges til barnevernstjenesten. Det er uansett viktig at den som skal koordinere har formell og reell myndighet til å koordinere ulike tjenester og forvaltningsnivå. Det bør gir mer opplæring og kapasitet i kommunen til å utøve denne viktige funksjonen. Vi stiller også spørsmål ved om Statsforvalteren bør ha ansvar for opplæring, eller om de ulike kompetansesentrene er bedre rustet til å gi konkret opplæring til kommunene om samhandling mellom tjenestene enn Statsforvalterembetene.

Taushetsplikt

Vi støtter at det er behov for å se på reglene for deling av informasjon. Det bør lages en digital veileder med praktiske eksempler som kan illustrere bedre enn i dag hvordan det kan virke i praksis.

Med vennlig hilsen

Ada Sofie Austegard
Generalsekretær
Stine Sofies Stiftelse

Line Duesund Svendsen
Juridisk rådgiver
Stine Sofies Stiftelse

